

11. Жители Центральной Азии стали все чаще знакомиться с новостями на родном языке. URL: http://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2019/09/12/feature-01
12. Котигоренко В., Рафальський О. Ідеологічний проект «руського мира» і політичні переваги та уподобання населення українського Донбасу. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України*, 2013. Вип. 5 (67). С. 53–76.
13. Каликулов Д. В Казахстане озадачены словами Путина о русском мире. URL: https://www.bbc.com/russian/international/2014/09/140901_kazakhstan_putin

УДК 94.327(575.4)

Цанко О.М.

ДОКТРИНА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО НЕЙТРАЛІТЕТУ СУЧАСНОГО ТУРКМЕНИСТАНУ

У статті розкривається основна сутність і зміст доктрини зовнішньополітичного нейтралітету Туркменістану. На основі аналізу основних доктринальних документів автор робить висновок, що зазначена доктрина загалом сприяє повноцінній і ефективній реалізації інтересів країни, зокрема в сфері економічного співробітництва. Щодо безпекової сфери, то на сьогодні доктрина позитивного нейтралітету Туркменістану переживає період кризи, який пов'язаний насамперед із загостренням відносин з Афганістаном.

Ключові слова: позитивний нейтралітет, Статут ООН, Туркменістан, Конституція, зовнішньополітична доктрина, концепція.

Цанко О.М. Доктрина внешнеполитического нейтралитета современного Туркменистана

В статье раскрывается основная сущность и содержание доктрины внешнеполитического нейтралитета Туркменистана. На основе анали-

за основних доктринальних документів автор робить висновок, що аналізувана доктрина в цілому сприяє повноцінній і ефективній реалізації інтересів країни в частині сфери економічного співробітництва. Відносно сфери безпеки, то на сьогодні доктрина позитивного нейтралітету Туркменістану переживає період кризи, який пов'язаний здебільшого з загостренням відносин з Афганістаном.

Ключові слова: позитивний нейтралітет, Устав ООН, Туркменістан, Конституція, внешнеполітична доктрина, концепція.

Tsapko O. The doctrine of foreign policy neutrality in modern Turkmenistan

The article reveals the main essence and content of the doctrine of foreign policy neutrality of Turkmenistan. Based on the analysis of the main doctrinal documents, the author concludes that this doctrine in general contributes to the full and effective realization of the interests of the country in particular in the field of economic cooperation. As for the security sphere, today the doctrine of positive neutrality of Turkmenistan is going through a period of crisis, which is connected first of all with the aggravation of relations with Afghanistan.

Keywords: positive neutrality, UN Charter, Turkmenistan, Constitution, foreign policy doctrine, concept.

Для України в сучасних умовах збройного протистояння з Російською Федерацією вкрай важливою залишається подальша визначеність зовнішньополітичної орієнтації, яка б забезпечувала оптимальні безпекові умови її подальшого розвитку в напрямку побудови цивілізованої та високорозвинутої європейської держави. При цьому міжнародний досвід переконливо доводить, що більшість держав світу при формуванні своїх зовнішньополітичних доктрин намагаються дотримуватися теорії політичного реалізму. Ця теорія стверджує, що загалом існують лише два перевірених часом варіанти забезпечення воєнної безпеки держави, а саме створення

власних потужних оборонних можливостей та об'єднання у воєнні союзи (блоки) [1, с.149].

Стосовно першого варіанту, то його визначальним фактором є наявність економічних можливостей і готовності суспільства та політиків нести величезні оборонні витрати, в т.ч. – за рахунок соціальних потреб.

Щодо об'єднання у воєнні союзи (блоки), то цей варіант, власне, є продовженням першого підходу, який пов'язаний із зміцненням власних воєнних можливостей окремих держав шляхом їх об'єднання з метою протидії спільній загрозі. Водночас, участь у воєнному союзі покладає на кожну з держав-учасниць додаткові обмеження та зобов'язання – особливо, коли держава бере на себе довгострокові зобов'язання, вступаючи до союзу на підставі сьогodenного збігу національних інтересів з інтересами інших учасниць союзу.

За таких обставин дедалі більший інтерес у дослідників викликає політика нейтралітету. Стосовно визначення поняття нейтралітету, то в сучасному міжнародному праві нейтралітет визначається як становище нації чи держави, яка прямо чи опосередковано утримується від участі у війні (конфлікті) між іншими державами [2, с.290].

В свою чергу Статут ООН визначає нейтралітет як один з інститутів міжнародного права, побудований на визнанні прав нейтральної держави, зокрема:

- на територіальну недоторканність і цілісність держави;
- на власні збройні сили, чисельність яких не перевищує потреб самооборони;
- на надання нею притулку біженцям і постраждалим внаслідок конфліктів;
- на економічну допомогу інших держав, якщо це не порушує її нейтралітету, а також її юридичних обов'язків;

– здійснювати миролюбну зовнішню політику, розвивати дружні взаємини з усіма без винятку державами, сприяти зміцненню загального миру та безпеки;

– на практиці доводити готовність здійснювати міжнародне співробітництво з вирішення економічних, соціальних, культурних і гуманітарних проблем, сприяти та розвивати повагу до прав і основних свобод усіх без винятку людей, незалежно від раси, статі, мови та релігії;

– вирішувати міжнародні спори мирними засобами, спрямованими на зміцнення миру, безпеки і справедливості, утримуватися в міжнародних відносинах від погроз силою та від її застосування [2, с.16].

На сьогодні постійно нейтральними державами є: Швейцарія (відповідно до Паризького акта про визнання і гарантії постійного нейтралітету Швейцарії та недоторканності її території від 8 листопада 1815 р.); Австрія (відповідно до Федерального конституційного закону про нейтралітет Австрії від 26 жовтня 1955 р.); Мальта (Декларація Уряду Республіки Мальта від 14 травня 1981 р.); Туркменістан (Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 12 грудня 1995 р.); Ватикан (Латеранський договір з Італією від 11 лютого 1929 р.); Республіка Сан-Марино (Договір з Італією від 31 березня 1939 р.); Камбоджа (Угода, підписана на Паризькій конференції 23 жовтня 1991 р.) [3].

Оголошений статус постійного нейтралітету в різні історичні періоди мали Бельгія, Люксембург, Швеція, Фінляндія, Ірландія, Ліхтенштейн, Лаос. Болгарія та Молдова також проголосили нейтралітет, але поки що їхній статус ніхто не визнавав.

У цій роботі ми намагатимемося розглянути основної доктринальні аспекти політики позитивного нейтралітету Рес-

публіки Туркменістан, визначаючи її як позитивні, так і проблемні моменти з метою винесення відповідного досвіду для України.

На початку слід зазначити, що Туркменістан є єдиним з усіх країн пострадянського простору, який офіційно набув зовнішньополітичного статусу постійного нейтралітету. Ще перебуваючи в складі СРСР Туркменістан проголосив свій суверенітет 22 серпня 1990 р., а 26 жовтня 1991 р. уряд провів референдум щодо незалежності країни [4, с.18-20]. 27 жовтня 1991 р. Верховна рада Туркменістану прийняла Конституційний закон «Про незалежність і основи державного будівництва». Цей закон був перехідним і діяв до 18 травня 1992 р., коли було прийнято Конституцію Туркменістану. В основу цієї Конституції було покладено принципи Декларації про державний суверенітет Туркменістану від 22 серпня 1990 р. Зокрема, стаття 1 Конституції проголошувала Туркменістан «демократичною, правовою і світською державою, в якій державне управління здійснюється в формі президентської республіки. Туркменістан володіє верховенством і повнотою влади на своїй території, самостійно здійснює внутрішню і зовнішню політику. Державний суверенітет і територія Туркменістану єдині і неподільні» [5].

Вперше про намір набути статусу постійно нейтральної держави президент Туркменістану Сапармурат Ніязов заявив у липні 1992 р. на саміті Наради з безпеки і співробітництва в Європі (нинішня ОБСЄ) в м. Хельсінкі. У своїй промові туркменський лідер зокрема зазначав, що «невтручання у внутрішні справи інших країн, позитивний нейтралітет – ось русло політики, у фарватері якої буде слідувати нейтральний Туркменістан» [6, с.122]. Тоді ж були окреслені й основні характеристики позитивного нейтралітету Туркменістану, сут-

ність якого полягала в повазі до суверенітету та територіальної цілісності інших країн, невтручання у їхні внутрішні справи, відмова від застосування сили в міждержавних відносинах, пріоритет рішень ООН в міжнародних справах, укріплення добросусідства та співробітництва з усіма країнами тощо.

Наступних три роки в двосторонній та багатосторонній дипломатії Туркменістану були направлені на те, щоб добитися загальносвітового визнання його нейтралітету і ці зусилля, як показав подальший перебіг подій не були даремними. Так, 15 березня 1995 р. на нараді глав держав – членів Організації економічного співробітництва (ЕКО), членом якої Туркменістан є з 1992 р. пропозиція про його нейтралітет була одностайно підтримана учасниками наради [7, с.32]. У жовтні цього ж року на черговій зустрічі глав держав – учасників Руху неприєднання (Туркменістан – член Руху неприєднання з 1992 р.) ініціатива президента С. Ніязова дістала всебічну підтримку. Це сприяло тому, що Туркменістан звернувся до Генеральної Асамблеї ООН з відповідним проханням. 12 грудня 1995 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалює резолюцію «Постійний нейтралітет Туркменістану», за яку проголосувало 185 держав-членів ООН. Виходячи з тексту цієї резолюції Генеральна Асамблея:

- визнає і підтримує проголошення Туркменістаном статусу постійного нейтралітету;
- закликає держави-члени ООН поважати і підтримувати цей статус Туркменістану, а також поважати його незалежність, суверенітет і територіальну цілісність [5].

Цього ж дня, 12 грудня 1995 р., Халк Маслахати (Народна Рада – найвищий представницький орган держави) ухвалює Конституційний закон «Про постійний нейтралітет Туркменістану». Цей закон у відповідності з Конституцією визначає

політичні, економічні та гуманітарні основи постійного нейтралітету Туркменістану, визнаного й підтриманого світовим співтовариством у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Постійний нейтралітет Туркменістану».

Тепер ст. 1 Конституції Туркменістану доповнена нормою, що ця держава на основі закону володіє статусом постійного нейтралітету згідно резолюції ООН. Визнаний світовим співтовариством нейтралітет Туркменістану є основою його внутрішньої та зовнішньої політики. Основні принципи постійного нейтралітету Республіки Туркменістан були викладені в ст. 6 Конституції, відповідно до якої «Туркменістан є повноправним суб'єктом світового співтовариства, визнає пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права, не втручається у внутрішні справи інших держав, відмовляється від використання сили та участі у воєнних блоках і союзах, сприяє розвитку мирних, дружніх і взаємовигідних відносин з країнами регіону і державами всього світу» [5].

Халк Маслахати схвалює також Концепцію зовнішньої політики Туркменістану як нейтральної держави. При її формуванні влада Туркменістану виходила з тих об'єктивних обставин, що:

- з усіма без виключення державами Туркменістан розвиває цивілізовані взаємини;

- з жодною із зарубіжних держав не має жодних ворожих стосунків;

- нікому не пред'являтиме територіальних претензій і водночас не визнає жодних територіальних претензій до себе;

- реалізація зовнішньополітичних завдань ні в чому не може зачіпати інтереси інших держав чи загрожувати їх безпеці;

- Туркменістан як держава – член ООН визнає її пріоритет у вирішенні всіх питань, які входять до її компетенції, а статус

постійного нейтралітету не зачіпає виконання його зобов'язань, передбачених Статутом ООН [8, с.134-137].

Щодо існуючих у міжнародному праві дефініцій, то нейтралітет Туркменістану є:

– за походженням – загальноновизнаним, що підтверджується резолюцією ГА ООН від 12 грудня 1995 р., Ісламабадською декларацією щодо підсумків третьої зустрічі глав держав і урядів країн Організації економічного співробітництва від 15 березня 1995 р. та Заключним документом 11 Конференції глав держав і урядів країн Руху неприєднання від 20 жовтня 1995 р. (Колумбія, м. Картахена);

– за формою – постійним, тобто не обмеженим за часом і діючим як у воєнний, так і в мирний час;

– за змістом – позитивним, або конструктивним, що передбачає активну позицію держави в питаннях підтримки миру та стабільності, розвитку відносин дружби і співробітництва між державами [9, с.19-24].

У розділі Концепції, який стосується політичних аспектів, зазначається, що Туркменістан відмовляється від використання сили чи загрози її використання у взаєминах з іншими державами, зобов'язується ніколи не розпочинати війни, не брати участі у війні (окрім самооборони), утримуватися від політики дипломатичних чи інших дій, які б могли привести до війни чи конфлікту. Нейтральна держава не входить у воєнні союзи чи блоки, в міждержавні об'єднання з жорсткими регламентуючими функціями чи колективною відповідальністю [8, с.140].

У Концепції досить суттєвим є твердження про те, що Туркменістан «не буде мати, виробляти та розповсюджувати ядерну, хімічну, бактеріологічну й інші види зброї масового ураження, сприяти створенню нових видів і технологій їх

виробництва». У зв'язку з цим він приєднується до всіх основних міжнародно-правових актів, які забезпечують гарантії утворення системи колективної безпеки. Туркменістан також відмовляється від розташування на своїй території воєнних баз іноземних держав.

У розділі «Економічні аспекти» розглядається розвиток міжнародного економічного співробітництва, в системі якого Туркменістан виступає за необхідність таких економічних і правових механізмів, які б гарантували рівноправне існування всіх форм власності, заохочували підприємницьку діяльність, забезпечували сприятливі умови для діяльності інвесторів. Водночас, Туркменістан як нейтральна держава гарантує відкритість свого фінансово-економічного простору, фінансово-банківської системи, яка відповідає світовим стандартам, комунікаційної та транспортної інфраструктури.

У цьому розділі також зазначається, що Туркменістан не визнає економічного тиску з боку одних держав щодо інших як засобу досягнення політичних цілей, нав'язування власних поглядів. Виходячи з цього, Туркменістан не бере участі в різноманітних економічних блокадах, бойкотах та інших формах обмеження економічних інтересів.

Зміст розділу «Гуманітарні аспекти» полягає в утвердженні фундаментальної тези про те, що людина є найвищою цінністю суспільства, а тому зусилля держави мають бути спрямовані на формування сприятливих умов для вільного розвитку особистості та її самореалізації. Гуманітарні контакти з іншими державами і міжнародними організаціями розглядаються як важливі засоби зближення народів, поглиблення взаєморозуміння між ними, розвитку дружби і співробітництва. Дія даної Концепції не обмежена в часі, а в процесі розвитку системи міжнародних відносин її положення можуть доповнюва-

тися і уточнююватися без зміни її основоположних принципів [8, с.149-152].

Статус постійного нейтралітету знайшов законодавче закріплення також у «Основних положеннях воєнної доктрини Туркменістану» від 10 травня 1994 р., зі змінами та доповненнями, затвердженими рішеннями Халк Маслахати від 27 вересня 1996 р. У вступній частині цього документу наголошується на тому, що «основні положення воєнної доктрини Туркменістану є невід'ємною частиною Концепції безпеки Туркменістану, Концепції зовнішньої політики Туркменістану як нейтральної держави і являють собою документ становлення Туркменістану як незалежної держави, яка проводить політику «10 років стабільності», здійснення демократичних реформ і формування нової системи міжнародних відносин» [9, с.23].

Згідно з воєнною доктриною, Туркменістан має власні збройні сили й необхідне для захисту свого суверенітету та територіальної цілісності озброєння, але залишає за собою право у випадку агресії проти нього звернутися за воєнною допомогою до інших держав.

У розділі «Політичні основи воєнної доктрини» наголошується, що Туркменістан згідно з резолюцією ГА ООН від 12 грудня 1995 р. про «Постійний нейтралітет Туркменістану» визнаний і підтриманий світовим співтовариством як постійна нейтральна держава. Через це він не відноситься до жодної держави як до свого противника, не бере участі у воєнних блоках і союзах, зобов'язується не розпочинати війни та воєнні конфлікти і не брати в них участі, а також не здійснювати будь-яких заходів, які можуть до них привести. Свою воєнну безпеку Туркменістан реалізує сукупністю всіх заходів при пріоритетності політико-дипломатичних і мирних засобів [9, с.27-28].

Таким чином, статус постійного нейтралітету було закріплено як міжнародним, так і внутрішнім законодавством. Зважаючи на це, з утвердженням статусу постійного нейтралітету було вирішено стратегічне завдання забезпечення національних інтересів Туркменістану як суверенного суб'єкта міжнародних відносин. Термін «нейтралітет» міцно ввійшов у свідомість туркменського народу, а 12 грудня оголошено національним святом – Днем нейтралітету [10].

Подальший розвиток політичних подій загалом дає всі підстави стверджувати, що обраний керівництвом Туркменістану зовнішньополітичний курс на позитивний нейтралітет загалом себе виправдав. Так зокрема, визнання світовим співтовариством постійного нейтралітету Туркменістану сприяло:

- збереженню суверенітету, територіальної цілісності держави та гарантує її національну безпеку. В цьому відношенні слід зазначити, що саме дотримання нейтралітету дозволило Туркменістану врегулювати питання державних кордонів з сусідами, зокрема з Узбекистаном щодо прикордонних територій Татаузської та Чарджоуської обл., які були переважно заселені узбеками, і з Азербайджаном щодо покладів нафти в акваторії Каспійського моря тощо;

- більш ефективній реалізації сировинного потенціалу держави (в його надрах зберігається третина світових запасів нафти та газу), не потрапивши при цьому в політичну чи економічну залежність від сусідніх держав;

- активному залученню іноземних інвестицій та банківського капіталу, які необхідні національній економіці держави. В останні роки помітно збільшилися інвестиції з США, Китаю, Ірану, Росії, Туреччини та інших держав, спрямовані на модернізацію таких провідних галузей економіки, як нафтогазова, текстильна, будівельна, транспорт і зв'язок.

Поряд з цим, політика нейтралітету дозволяє переглянути воєнну доктрину держави та перевести з державного бюджету частину воєнних витрат на потреби національної економіки, а також сприяє запобіганню неприємних чи непотрібних рішень, не викликаючи непорозуміння чи навіть роздратування сусідніх держав.

Однак, поряд з вищезазначеними позитивними сторонами політика нейтралітету має ряд негативних сторін. Так, на думку більшості експертів, політика туркменського нейтралітету призвела до того, що туркменське суспільство загалом опинилося поза межами світової спільноти. Як відзначає відомий фахівець у галузі досліджень Середньої Азії й Туркменістану Л. Анческі: «політика туркменського нейтралітету перетворилася в політику ізоляції, політику, яка гарантувала, що зовнішній тиск за лібералізацію й поліпшення ситуації з правами людини ніколи не відчувався на внутрішньополітичній арені країни» [11]. Аналогічної позиції дотримується і Р. Мятієв, який вважає що нейтралітет Туркменістану з часом перетворився на «щит для уряду, щоб закрити країну від зовнішнього світу» [11]. Найбільш чітко це проявлялося в останні роки правління С. Ніязова.

Після смерті лідера Туркменістану в 2006 р. політичний і економічний курс країни не змінився. Нейтралітет і по сьогодні виступає прапором, під яким реалізовується зовнішня політика країни. Хоча новий керманіч країни Г. Бердимухамедов взяв курс на активізацію діяльності на зовнішньополітичній арені. Так, в 2007 р. Туркменістан відвідало понад 300 офіційних іноземних делегацій, а сам Г. Бердимухамедов здійснив понад 10 закордонних візитів. У 2008 р. в Туркменістані були прийняті 422 офіційні іноземні делегації, 14 з яких очолювали керівники держав і урядів [12, с.236].

Починаючи з цього моменту Ашхабад енергійно реалізовує багатовекторну стратегію, встановлюючи і розвиваючи відносини зі значною кількістю держав світу. Однак, незважаючи на цю активізацію, туркменське керівництво чітко дотримується принципу постійного нейтралітету. Зокрема, Туркменістан не бере участі в ОДКБ і ШОС, а з 2005 р. участь Туркменістану в СНД була зведена до рівня асоційованого членства в цій організації.

Використання політики лавірування та принципу дружби з усіма дозволяє Туркменістану зберігати й покращувати свої економічні, політичні позиції в регіоні. Однак, у 2014 р. політика нейтралітету Туркменістану зіштовхнулася з серйозними випробуваннями. У цьому році через вивід військ НАТО з Афганістану, розпочалися часті напади афганських талібів на загоони прикордонної охорони республіки, що призвело до фактичного знищення неформального перемир'я між Ашхабадом і верхівкою Талібів, які були встановлені при минулому президенті. Останньою краплею в погіршенні відносин стало те, що Г. Бердимухамедов активізував боротьбу з наркоторгівлею в Туркменістані, що значно ускладнило транспортування через республіку афганського героїну, нанесло удар по прибуткам багатьох польових командирів Талібів і спровокувало агресію екстремістів [13].

У контексті цієї проблеми принцип нейтралітету в зовнішній політиці може негативно відобразитися на параметрах регіональної безпеки у випадку інтенсифікації діяльності афганських бойовиків на кордонах Афганістану та Туркменістану, оскільки через «нейтралітет» для влади Туркменістану буде неможливо просити зовнішньої допомоги в тому, щоб протистояти цій загрози [11].

Про Концепцію зовнішньої політики нейтрального Туркменістану на 2017–2023 рр. можна знайти посилання в ЗМІ та у виступах президента, однак тексту у вільному доступі немає. Це засвідчує незначимість документу як інструмента позиціювання держави та узгоджується з постійною відстороненістю Туркменістану від активних міжнародних відносин. Тези концепції, які нам стали доступними зі ЗМІ, стосуються радше внутрішньополітичних питань, а також відносин з іншими державами в рамках енергетично-транспортних проєктів. Насамперед ідеться про ТАРІ (газопровід Туркменістан – Індія), що має життєвий інтерес для Туркменістану, оскільки економіка країни існує завдяки покладам та експорту газу.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що в останні роки Туркменістан в реалізації доктрини позитивного нейтралітету зіштовхнувся з серйозними викликами. Якщо в економічному аспекті країна знаходиться у певній безпеці, дякуючи насамперед великим покладам природного газу та диверсифікації його експорту, то у воєнно-політичному плані ситуація виглядає не такою безхмарною. На нинішньому етапі стає очевидним, що в рамках традиційної зовнішньополітичної доктрини Туркменістану оптимальним варіантом було би отримання підтримки від усіх зацікавлених сторін при збереженні рівновіддаленості чи, хоча б, – рівної близькості. Однак практика сучасної міжнародної політики показує, що утриматися на таких позиціях є справою складною чи навіть майже неможливою. Будь-якій країні рано чи пізно доводиться брати на себе відповідні зобов'язання, обирати тактичне, але помітне зближення з певними зовнішньополітичними гравцями, ризикуючи при цьому зіпсувати відносини з іншими.

Незважаючи на ці проблеми, можна констатувати той факт, що доктрина позитивного нейтралітету буде й надалі залиша-

тися визначальним принципом, на якому ґрунтується роль Туркменістану в системі регіональних і глобальних міжнародних відносин до того часу, поки ситуація не стане критичною в результаті воєнно-політичного втручання ззовні.

Використані джерела та література

1. Хоменко Г. Основи миротворчості: навч. посіб. Київ: Видавничий дім ДЕМІД, 2008. 312 с.
2. Чекаленко Л. Позаблоковість чи нейтралітет: європейський досвід. *Зовнішні справи*. 2013. № 7. С.16–17.
3. Туркменістан на путі к незалежності. Ашхабад, 2002. 213 с.
4. Конституція Туркменістану. Ашгабад, 1997. 34 с.
5. Внешняя политика нейтрального Туркменістану: речи выступления и интервью Президента Туркменістану Сапармурата Туркменбаши. Ашхабад, 1997. 144 с.
6. Соколов В. Страна в Каракумах (Туркменістан: на путі постійного нейтралітету). Одеса, 2002. 162 с.
7. Концепция внешней политики Туркменістану как нейтрального государства. *Ведомости Межлиса Туркменістану*. Ашгабад, 1995. № 12. С.32.
8. Дипломатия Туркменбаши: через нейтралітет к новому миру. Ашгабат: ТДН, 2001. 493 с.
9. Мирзеханов В., Тюпаков М. Доктрина позитивного нейтралітету и внешнеполитические приоритеты постсоветской Туркменінии. *Центральная Азия и Закавказье*. 2018. № 3. С.19–29.
10. Нейтралітет Туркменістану: «що завгодно і прямо протилежні речі одночасно». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27423023.html>
11. Федоров Ю. Туркменія: время перемен? *Індекс безпеки*. 2009. № 3-4. Т.15. С.91–113.
12. Князев А. К истории и современному состоянию производства наркотиков в Афганистане и их распространению в Центральной Азии. Бишкек, 2003. С.234–238.

13. Президент Гурбангулы Бердымухамедов: внешняя политика Туркменистана нацелена на создание благоприятных условий для внутреннего развития и обеспечение национальных интересов на мировом пространстве. 2017.18.02. URL: <http://tdh.gov.tm/news/articles.aspx&article5092&cat11>

УДК 94:327+008(574)

Грицик Л.Ю.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН: ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ

У статті досліджуються цивілізаційні засади формування зовнішньої політики Республіки Казахстан. Прослідковано вплив історико-культурних факторів на зовнішньополітичні відносини Казахстану із провідними акторами міжнародної спільноти. Встановлено, що багатовекторний формат зовнішньополітичної діяльності РК як на рівні двосторонніх відносин, так і в рамках інтеграційних проєктів, спрямований на утвердження визначальної ролі держави в забезпеченні міжцивілізаційного діалогу в Центральній Азії. Відзначається збалансованість оформлення стратегічного діалогу з РФ, США, КНР і мусульманськими країнами, враховуючи цивілізаційні особливості, актуалізацію релігійного фактору в глобалізаційних реаліях, конфліктогенний потенціал зіткнення геоекономічних інтересів у регіоні.

Ключові слова: цивілізація, релігія, зовнішня політика, міжнародні відносини, інтеграційні проєкти, Казахстан.

Грицик Л.Ю. Внешняя политика Республики Казахстан: цивилизационный контекст

В статье исследуются цивилизационные основы формирования внешней политики Республики Казахстан. Прослежено влияние историко-культурных факторов на внешнеполитические отношения Казахстана с ведущими актерами международного сообщества. Установлено, что мно-